

Elżbieta Szubska-Bieroń,
Płock na łamach lokalnej prasy NSDAP 1939-1945,
Płock, Książnica Płocka im. W. Broniewskiego,
2015, ss. 440.

ISBN: 978-83-88028-81-6 (rec. Andrzej Kansy)

Elżbieta Szubska-Bieroń,
Płock on the pages of local press of NSDAP 1939-1945,
Płock, The Library of Płock name W. Broniewski,
2015, pp. 440,

ISBN: 978-83-88028-81-6 (rev. Andrzej Kansy)

Okupacja niemiecka ziem polskich należy do tematów trudnych i bolesnych. Mimo to należy je podejmować w trosce o przyszłość. Trzeba wciąż przekazywać prawdę o czasach niewoli i tłumaczyć mechanizmy totalitaryzmu, aby umieć rozpoznawać jego pierwsze przejawy, które mogą się pojawić nawet w warunkach względnie ugruntowanej demokracji. W tym kontekście książka pt. *Płock na łamach lokalnej prasy NSDAP 1939-1945* autorstwa Elżbiety Szubskiej-Bieroń ilustruje mechanizmy funkcjonowania niemieckiego systemu władzy w jednym z miast rejencji ciechanowskiej¹.

¹ Temat rejencji ciechanowskiej (1939-1945) podejmowany był m.in. w następujących pracach: R. Juskiewicz, *Mławskie Mazowsze w walce 1939-1945*, Warszawa 1968; R. Juskiewicz, *Gmina Szczepkowo Borowe (Janowiec Kościelny) w latach 1939-1945*, Olsztyn 1980; R. Juskiewicz, *Czas cierpień, walki i bohaterstwa: powiat przasnyski w latach 1939-1945*, Przasnysz 1993; R. Juskiewicz, *Losy żydów mławskich w okresie*

Jest to inny obraz Płocka w latach 1939-1945 od przekazywanego we wspomnieniach i relacjach Polaków. Przedstawiony został bowiem z perspektywy zbiorowości Niemców, która zasiedliła miasto w ramach planu tworzenia w nim germańskiego ośrodka. Autorka opisuje w kolejnych rozdziałach przejęcie Płocka przez Niemców, organizację administracji miasta i powiatu płockiego. Przedstawia władze administracyjne, organizację i działalność organów bezpieczeństwa, a także infrastrukturę gospodarczą. Wyróżniała się w niej stocznia rzeczna, która została przez Niemców przystosowana do potrzeb przemysłu zbrojeniowego. W zakładzie produkowano kadłuby do okrętów podwodnych U-Boot. Istniały możliwości technologiczne budowania gotowych jednostek, lecz ze względu na zbyt niski poziom wody w Wiśle nie było możliwe ich wodowanie. W zaprezentowanej przestrzeni i strukturze miasta E. Szubska-Bieroń odtwarza przejawy życia społecznego w Płocku, omawiając m.in. działalność związków narodowosocjalistycznych, związków wyznaniowych, kulturę, oświatę i ochronę zdrowia. Dalej autorka rekonstruuje organizację życia gospodarczego, charakteryzuje sfery: handlu, usług i produkcji. Bardzo interesujący jest rozdział poświęcony indoktrynacji politycznej przy wykorzystaniu prasy. Scharakteryzowano w nim m.in. prasę wydawaną w rejencji ciechanowskiej. Bliżej przedstawiono dziennik „Plocker Tageblatt”, wydawany w Płocku w latach 1941-1945. Obecność zagadnień polskich na łamach gazety ograniczała się w zasadzie do negowania dorobku Polaków i ich ośmieszania. Byli oni przedstawiani jako słabo wykształceni, niekompetentni, leniwi i prymitywni, podczas gdy Niemcy wyznaczali wzorzec porządku, pracowitości i kultury. Podkreślano złe zarządzanie Płockiem i sąsiednimi gminami, wskazywano na ich zadłużenie. Polska gospodarka stanowiła przykład „zacofania, nieporządku i brudu” (372), a ziemia płocka przed przybyciem Niemców jako step. Wraz z załamaniem niemieckiej ofensywy na froncie wschodnim w 1943 r.

II-ej wojny światowej, Mława 1994; M. Krajewski, *Płock w okresie okupacji 1939-1945*, Płock-Włocławek 2001; R. Juskiewicz, *Ziemia Mławska w latach 1945-1953. Walka o wolność i suwerenność*, Mława 2002; R. Juskiewicz, *Wrzesień 1939 roku na Mazowszu Północnym*, wyd. 2 uzup. i rozszerz., Mława 2009; M.M. Grzybowski, *Martyrologium duchowieństwa diecezji płockiej w latach II wojny światowej 1939-1945*, wyd. 2, Włocławek-Płock 2002; Z. Ptasiwicz, *Regierungsbezirk Zichenau, Rejencja ciechanowska 1939-1945*, Ciechanów 2012.

na łamach gazety zauważalna stała się zmiana nastawienia do Polaków. Starano się zjednać ich sobie, przedstawiając jako ofiary polityki aliantów, a zwłaszcza zbrodniczej działalności Sowietów. Pojawiły się nawet informacje o polskim rządzie na wychodźstwie czy o utworzeniu Związku Patriotów Polskich. Zamieszczano też wiadomości o zbrodni NKWD na polskich oficerach w Katyniu oraz o milczeniu państw alianckich na ten temat.

Omawiana książka została napisana w oparciu o źródła archiwalne, znajdujące się w polskich i niemieckich archiwach. Do zbudowania obrazu okupacyjnego Płocka autorka wykorzystwała prasę niemieckojęzyczną, w tym wydawaną w rejencji ciechanowskiej. Źródło to w odniesieniu do Płocka nie było dotąd wykorzystywane w podobnym zakresie.

Lektura książki E. Szubskiej-Bieroń skłania do wielu pytań. Mogą one dotyczyć podsumowania działalności Niemców w Płocku w latach 1939-1945. Warto czynić to w sposób obiektywny, bez gloryfikacji okupanta, ale i bez uprzedzeń.

Książkę należy uznać za bardzo wartościową z kilku powodów. Jest ona bowiem atrakcyjna poznawczo – w sposób całościowy, z zachowaniem niezbędnej szczegółowości opisano w niej rzeczywistość okupacyjną. Obraz uzupełniają zamieszczone tabele, zestawienia oraz bogaty materiał ilustracyjny. Książka stanowi też istotny element w przywracaniu równowagi pomiędzy liczbą opracowań na temat wpływu na dzieje Polski i losy Polaków totalitaryzmów XX wieku – III Rzeszy i Związku Radzieckiego czasów Józefa Stalina. W ostatnim dwudziestopięcioleciu przeważały te drugie, co mogło odwracać uwagę od szaleńczego systemu Hitlera. Publikacja ma szansę trafić do pokolenia, którego motywem działania nie będzie wyrównywanie rachunków krzywd, gdyż i tak nie jest to możliwe, tylko budowanie Europy równych szans.

Andrzej Kansy

ELŻBIETA SZUBSKA-BIEROŃ

PŁOCK

NA ŁAMACH LOKALNEJ
PRASY NSDAP 1939–1945

Płocker Tageblatt

Amliches Verkündungsblatt der NSDAP, und aller Behörden der Kreise Plock, Płonsk u. Schiras
1. Jahrgang Plock, Płocznica, den 5. Januar 1941 Nummer 1

Dr. Goebbels dankt Führer und Wehrmacht

Die Chwałbronnensiege des Reichsmarschalls im heutigen Plock

Tagesbild des Führers in die Wehrmacht

Die Wehrmacht hat sich in der Schlacht bei Chwałbronn den Sieg gesichert. Die Wehrmacht hat sich in der Schlacht bei Chwałbronn den Sieg gesichert. Die Wehrmacht hat sich in der Schlacht bei Chwałbronn den Sieg gesichert.

Die Wehrmacht hat sich in der Schlacht bei Chwałbronn den Sieg gesichert. Die Wehrmacht hat sich in der Schlacht bei Chwałbronn den Sieg gesichert. Die Wehrmacht hat sich in der Schlacht bei Chwałbronn den Sieg gesichert.

Die Wehrmacht hat sich in der Schlacht bei Chwałbronn den Sieg gesichert. Die Wehrmacht hat sich in der Schlacht bei Chwałbronn den Sieg gesichert. Die Wehrmacht hat sich in der Schlacht bei Chwałbronn den Sieg gesichert.